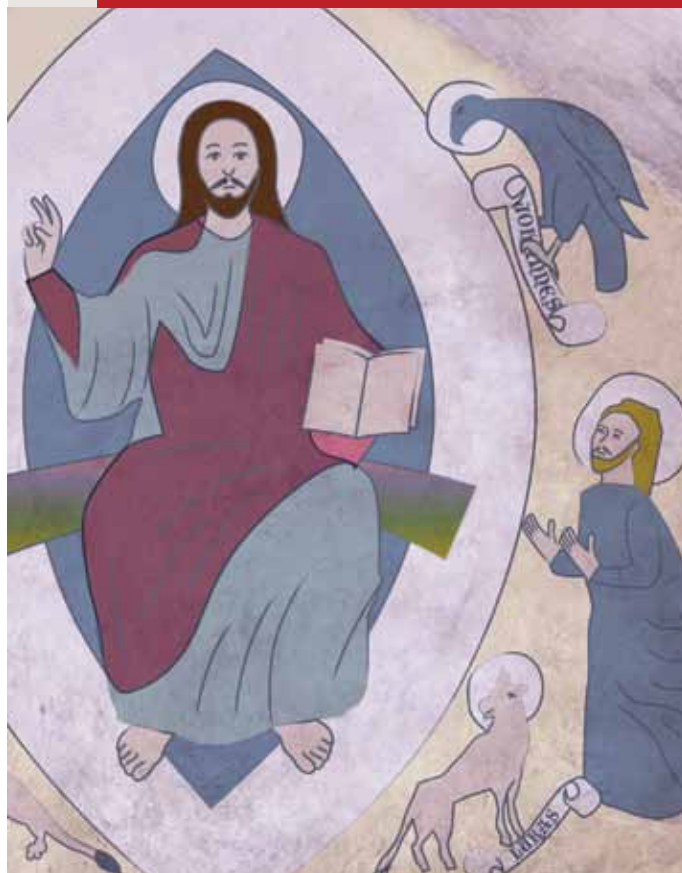

Budova dnešního děkanství je někdejší domem zvoníka a kostelníka. Fara se do 2. poloviny 20. století nacházela v prvním patře jihozápadního křídla hlavní budovy kláštera. S velkou pravděpodobností sloužil tento prostor, který přiléhá k vnitřní části bývalých hradeb, jako karner (márnice, kostnice) či funerální kaple na bývalém hřbitově při kostele sv. Petra a Pavla založeného společně s městem po r. 1265. Existence karnerů na území České republiky není tak četná, jak je tomu např. v Rakousku. K rekonstrukci původní podoby stavby by bylo třeba detailního archeologického průzkumu, neboť dnešní podlaha je možná jeden a půl metru nad úrovní podlahy původní. Celý prostor karneru sestává z krátkého presbytáře (kněžiště) založeného na čtvercovém půdorysu, který je zaklenut valenou klenbou s mírným zahrocením. Navazuje na něj větší podélný, v baroku zaklenutý prostor "lodi" s fragmenty mladší malířské výzdoby. Podle dosavadních zjištění středověké nástěnné malby pokrývají všechny stěny a klenbu presbytáře a jsou rozčleněny do tří pásů. Hornímu pásu dominuje Kristus v mandorle (svatozář obepínající celou postavu) doprovázený přímluvci (Deesis), po pravici Pannou Marií, po levici sv. Janem Křtitelem, dále čtveřicí symbolů evangelistů, přičemž anděl je symbolem sv. Matouše, býk sv. Lukáše, lev sv. Marka, orel sv. Jana a dvojicí andělů držící nástroje Kristova umučení (Arma Christi). Střední pás je rozdělen na dvě pole. V levém jsou zobrazeny na zeleném pozadí (představuje naději, nebo) Panny moudré a pošetilé lampy směřem k velké postavě anděla a v pravém poli na červeném pozadí (zatracení) Panny pošetilé s obrácenými lampami. V levém poli spodního pásu je námět „Setkání třech živých a třech mrtvých“ (tzv. francouzský typ, kolem poloviny 13. st.; v ČR kostel sv. Mořice v Annině na Šumavě, a bývalý dominikánský kostel v Českých Budějovicích). V druhém poli je námět „Svár o duši“ a v třetím mravolichný námět „Dábel tahá za vlasy do pekla pijáka“ – ženu nalévající si víno ze džbánu. Zřejmě se jedná o personifikaci nestřidmosti. Podoba Posledního soudu v broumovském karneru je neobvyklá. Vedle běžného motivu Krista v mandorle se symboly evangelistů, Deesis, a andělů s nástroji Kristova umučení, jde především o náměty: Panny moudré a pošetilé, Setkání tři živých a tři mrtvých, Triumf smrti, a o náměty s mravolichným podtextem. Z výtvarného hlediska jsou nově objevené nástěnné malby v Broumově vynikající ukázkou kresebného stylu. Broumovské malby nejsou dílem jednoho umělce, ale dílny, jak je to patrné z provedení malby samotné. První malíř vytvořil scénu Krista v mandorle s přímluvci Pannou Marií a sv. Janem Křtitelem a s anděly nesoucími nástroje Kristova umučení. Jeho výtvarný projev charakterizuje brilantní černá štetcová kresba. Panny moudré a pošetilé jsou dílem méně zručného malíře, jak prozrazuje poněkud schematická kresba provedená okrouhou hlinkou. Na podkladě formálního rozboru se můžeme důvodně domnívat, že nástěnné malby v broumovském karneru vznikly v letech 1330 – 1340. Svým významem přesahují hranice regionu a patří k umělecky nejhodnotnějším památkám nástěnné malby 1. poloviny 14. stol. v Čechách.

K objevení fresky došlo v létě 1967, kdy tehdejší správce farnosti P. František Plodek hledal praktické místo pro garážování automobilu. Odkrytím nepřístupného prostoru došlo k nečekanému objevu. Zajímavostí rovněž je, že z r. 1913 se dochovaly plány na kompletní a grandiózní přestavbu děkanství do podoby, jakou má budova gymnázia. Restaurátorské práce díky podpoře Ministerstva kultury a Královéhradeckého kraje provedli v letech 2013 – 2014 restaurátoři Miroslav Křížek a Pavel Padevět. Částečné zpřístupnění proběhlo už o Slavnosti Všech svatých v r. 2020 díky finančnímu daru Rady Královéhradeckého kraje a manželského páru lékařů Veselých z Broumova. Celkové zpřístupnění se uskutečnilo v den Svátku Narození Panny Marie 8. září 2022. Finančně přispěla Evropská unie, Královéhradecký kraj, Biskupství královéhradecké a celá řada menších a větších dárců.

FRESKA POSLEDNÍHO SOUDU

KOSTELNÍ NÁMĚSTÍ

Základní informace: objeveno 1967, restaurováno 2013 – 2014, zpřístupněno 2020.

Dle odborných textů Prof. Jana Royta sestavil P. Martin Lanžl.

Grafika: Jan Zális © 2022. Ilustrace fresky: Michal Čepelka.

Vydalo Město Broumov ve spolupráci s Římskokatolickou farností – Děkanstvím Broumov 2022.

Sakrální poklady Broumova a Novorudska, CZ.11.2.45/0.0/0.0/16_008/0002745

1) V horním pásu Kristus sedí na duze, po levici měsíc, na pravici slunce (zničené). Anděl za sv. Janem Křtitelem drží kópi a důtky, anděl za Pannou Marií pak kříž a trnovou korunu. Ze 4 symbolů evangelistů se dochovaly 2 – lev (sv. Marek) a býk (sv. Lukáš). Text zapsaný gotickou majuskulí lze rekonstruovat jako část Mt 25, 34 „**Quod vobis paratum est ab origine mundi**” – „To, co vám je připraveno od počátku světa”.

2) Střední pás je rozdělen na dvě pole. V levém jsou zobrazeni na zeleném pozadí (představuje naději, nebe) Panny moudré, jak nesou rozsvícené lampy směrem k velké postavě anděla, a v pravém poli na červeném pozadí (zatracení) Panny pošetilé s obrácenými lampami. Na ramenu jim sedí ďáblův a obebpuť velkými řetězy jsou strhávány dalšími ďábly do tlamy Levijathana, symbolu pekla. Podobenství (Mt 25, 1-13) hovoří o tom, že Panny moudré, které si do svých lamp nakoupily dostatek oleje (konaly dobré skutky) nedostávalo, zůstaly před branou. Broumovský motiv Panen pošetilých, jimž sedí na ramenu ďábel, je originální a nemá doposud žádnou známou analogii. S řetězem, který opebná ztracené všech stavů, se při Posledním soudu setkáváme např. na tympanonu středního portálu katedrály Notre Dame v Paříži.

3) V levém poli spodního pásu je námět Setkání třech živých a třech mrtvých (tzv. francouzský typ, kde živi potkávají stojící mrtvé, se objevuje v polovině 13. st. v Itálii a ve Francii). Nápis ve směru po Kristově pravici zněl: „**Quod sumus hoc eritis, fuimus quandoque vos estis**”, tedy „Co jsme my, to budete i vy. Co jste vy, byli jsme i my”.

4) Postava pijáka v pravém poli spodního pásu je patrně ženského rodu, na co poukazuje oblečení a dlouhé vlasy. Za ty jí tahá ďábel, podobně jako pošetilé panny o pás výše. Postavy pijáků a pijáček nacházíme na středověkých malbách pekla po celé Evropě, k počtu dochovaných památek jde o méně běžný motiv. Před touto skupinou stojí prostřený stůl, za který zasedl jeden z hříšníků. Uprostřed spodního pole byla postava jedoucí na koni, zpod které trčí břít velké kosy, zpoza kterého vykukují postavičky žen i mužů, jedna z nich má na hlavě korunu. Pro poškození malby není možné s jistotou určit, kdo kosa držel a jel na koni. Dle všeho se jedná o personifikovanou Smrt. Za ocasem koně můžeme u středověké děličky lišty rozeznat černého ďábla.

5) Spodní pás maleb uzavírá zdola nápisová páska, jejíž poškozený text lze doplnit na „**Vos qui transitis memores nostri rogo sitis**”, tedy „Prosím vás, kteří procházíte, pamatujte na nás”.

6) Lze předpokládat, že malba pokračovala až k podlaze, která byla ještě cca 1,5 m pod současnou úrovní.

